

Afzender:

Dorpsraad Buggenum, werkgroep Calamiteiten
Contactpersoon: F. Emonts, freekemonts@gmail.com

Aan:

Veiligheidsregio Limburg-Noord, t.a.v. voorzitter A. Scholten
Waterschap Limburg, t.a.v. dijkgraaf P. van der Broeck
Rijkswaterstaat Zuid-Nederland, t.a.v. hoofdingenieur-directeur D. Beuting
Gemeente Leudal, t.a.v. college van burgemeester en wethouders

Kopie aan:

Samen Verder Leudal, t.a.v. fractievoorzitter L. Linssen
Ronduit Open, t.a.v. raadslid M. Wagemans

Datum: 28 juli 2021

Betreft: evaluatie hoogwater Buggenum juli 2021

Geachte bestuurder,

Tijdens de hoogwatergolf, gedurende de periode van 13 tot en met 18 juli jl., is Buggenum door het oog van de naald gekropen. De hoge waterstand van de Maas leverde kritieke en gevaarlijke situaties op in Buggenum.

Naarmate de dreiging op overstroming van een aanzienlijk gedeelte van het dorp steeds meer toenam, ondernamen inwoners zelf verschillende initiatieven om gevaarlijke situaties te voorkomen. Ze regelden onder meer de communicatie naar de inwoners, de coördinatie van de activiteiten, het vullen, ophalen en leggen van zandzakken op de dijk, de controle van de dijken gedurende de nacht en de bemensing van wegafzettingen met het doel ramptoerisme en betreding van de dijken te voorkomen. Buggenumse inwoners hebben deze activiteiten zelf geïnitieerd, georganiseerd en gecoördineerd vanwege de onrust die onder de inwoners ontstond ten gevolge van:

- te late, verwarrende, tegenstrijdige informatie/communicatie door verantwoordelijke instanties;
- het ontbreken van coördinatie op lokaal niveau;
- het ontbreken van hulpverleners en materiaal als zandzakken, transportmiddelen, verkeersregelaars, handhavers, etc.

Een aantal inwoners dat vanaf het begin bij de situatie betrokken is geweest, heeft na de gebeurtenissen behoefte om de situatie te evalueren, begrijpen en om te vernemen welke argumenten ten grondslag lagen aan de besluiten van de diverse instanties. Dit met het doel om te leren van de situatie en om te komen tot een lokaal calamiteitenplan. Een plan dat bij een volgende hoogwatersituatie wel adequate hulp garandeert en waarbij inwoners serieus genomen worden. En waarbij zij in de toekomst ook zelf, samen met de verantwoordelijke instanties, ingezet worden om de crisis te bezweren. Na de recente hoogwatercrisis is de werkgroep Calamiteiten, als onderdeel van Dorpsraad Buggenum, opgezet die dit proces organiseert.

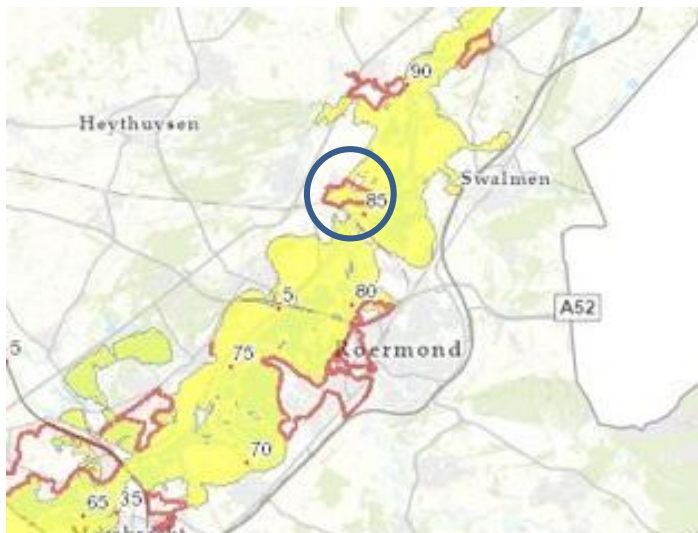
Deze betrokken inwoners hebben de hiernavolgende evaluatie opgesteld. Zij vragen u:

- **antwoorden te geven op de vragen die u aantreft in deze brief;**
- **betrokken te worden bij de formele evaluaties die nog gaan komen;**
- **ondersteuning te bieden bij het opstellen en faciliteren van een lokaal calamiteitenplan.**

Chronologische evaluatie van hoogwater in Buggenum

Op **dinsdag 13 juli 2021** worden grote regenhoeveelheden aangekondigd door het KNMI voor Zuid-Limburg (Heuvelland), België (Ardennen) en Duitsland (Eifel) in stroomgebieden van de rivieren/beken Maas, Roer, Geul en Gulp. Dit resulteert uiteindelijk in een hoogwatergolf van bovengenoemde rivieren en beken. Het maximale afgevoerde Maaswater debiet (piek) bedraagt ca. 3300 m³/s. Een ongekende en onrustbarende situatie, waarbij verwacht kan worden dat er ook in Buggenum een ernstige dreiging van overstroming is. Zeker gezien de situatie dat de dijken in Buggenum slechts nooddijken zijn die, na de overstromingen in 1993-1995, versneld werden aangelegd. Daarnaast is de hoogte van die dijken in de loop van jaren ook nog eens met 20-30 cm ingeklonken.

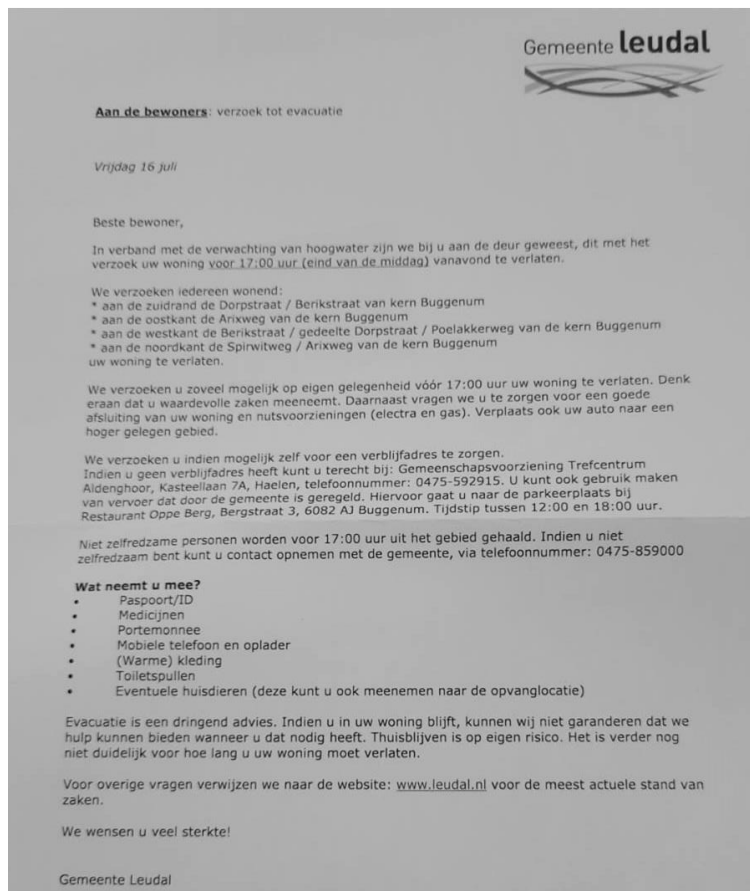
Donderdag 15 juli begint Waterschap Limburg met het plaatsen van een waterpomp in het Buggenummer broek en het monteren van de coupure in de dijk aan de Dorpsstraat. Ook wordt vee uit de weilanden in het Buggenummer broek gehaald. Omstreeks 13.30 uur verspreidt de Veiligheidsregio Limburg-Noord via calamiteitenzender L1 een voorspelling van de gebieden die met hoogwater te maken kunnen krijgen (zie figuur 1). Het risico is groot dat ook veel woningen in Buggenum gaan overstromen. In de loop van de avond geven de buurgemeenten Maasgouw en Peel en Maas een noodverordening af. Inwoners kunnen zich daardoor voorbereiden op mogelijke overstromingen door hun huisraad, dieren e.d. naar veiligere plekken te verplaatsen en afspraken maken over overnachtingsmogelijkheden. De gemeente Leudal doet op dat moment niets; het verstrekt geen informatie en is niet bereikbaar voor vragen. Onder de inwoners van Buggenum ontstaat onrust en onzekerheid. Zij hebben veel vragen over de te verwachte waterstand en de noodzaak tot het veilig stellen van huisraad. Een aantal denkt dat het niet zo'n vaart zal lopen, terwijl andere inwoners zelf beginnen met het nemen van maatregelen.

Figuur 1: voorspelling van gebieden die kunnen overstromen (bron: Veiligheidsregio Limburg-Noord).

Vrijdagmiddag 16 juli wordt een aantal woningen in Buggenum bezocht door gemeentemedewerkers die hen een evacuatiebrief (zie figuur 2) overhandigen met het verzoek om vóór 17.00 uur te evacueren. Het besluit tot evacuatie wordt al voor 8.30 uur genomen door de gemeente Leudal. Dit besluit wordt gecommuniceerd via rampenzender L1 en via de Facebook-pagina en de website van de gemeente Leudal. Echter, inwoners ontvangen pas in de loop van de middag (een aantal zelfs pas ná 17.00 uur) de evacuatiebrief met daarin het advies om vóór 17.00 uur te evacueren. Inwoners die het bericht 's ochtends niet hebben vernomen via de rampenzender of de communicatiekanalen van de gemeente Leudal, hebben dus nauwelijks tot geen tijd om voorbereidingen te treffen (huisraad veilig te stellen, zandzakken te plaatsen). In de evacuatiebrief wordt geen telefoonnummer vermeld waar mensen terecht kunnen met vragen. Wanneer mensen de gemeente Leudal bellen, krijgen zij een automatisch antwoord dat zij pas op maandag tijdens kantooruren weer beschikbaar zijn. De in de brief genoemde verwijzing naar de website van de gemeente Leudal geeft op dat moment geen aanvullende (actuele) informatie. Mensen die via andere websites en apps informatie proberen te verkrijgen, bijvoorbeeld over de waterstanden, krijgen te maken met allerlei tegenstrijdige informatie.

Bovendien is geen bescherming voor de huizen en dijken geregeld. De gemeente Leudal zet summiere wegafzettingen (lees: dranghakken met borden) neer. Andere maatregelen om rampentoeerisme en plunderingen te voorkomen, worden niet genomen. Geen enkele instantie neemt verantwoordelijkheid over de veiligheid rondom de dijken; kinderen spelen op de dijken en veel ongeruste inwoners en rampentoeeristen staan te kijken naar het vele water dat door de Maas stroomt.

Figuur 2: evacuatiebrief van gemeente Leudal aan inwoners van Buggenum.

In de **nacht van vrijdag 16 juli op zaterdag 17 juli** staan tussen 24.00 en 6.00 uur geen dijkinspecties gepland door de dijkwacht van Waterschap Limburg, terwijl het water snel stijgt en het de rand van de dijken begint te naderen. Ongeruste inwoners blijven daarom de hele nacht paraat om de waterstand en de dijken te controleren.

Zaterdagochtend 17 juli rond 5.30 uur begint Maaswater over de dijk ter hoogte van de botenstalling aan de Dorpsstraat te stromen (zie figuur 3). De inwoner die dit constateert, neemt contact op met politie, die redelijk snel ter plekke is. De politie pleegt enkele telefoontjes, maar vervolgens gebeurt niets. Rond 6.00 uur maakt een andere inwoner melding van de situatie bij de gemeente Leudal. Dijkwachten die rond die tijd een inspectieronde maken reageren heel laks, ondernemen geen actie en vertrekken weer. Vervolgens wordt om 7.05 uur contact opgenomen met Rijkswaterstaat. Deze maakt een Prio1-melding en verschaft een calamiteitenummer van Waterschap Limburg. Om 7.10 wordt contact opgenomen met Waterschap Limburg, die ook een crisismelding aanmaakt. Om 7.30 uur arriveert wethouder Robert Martens van de gemeente Leudal op locatie. Hij geeft aan niets te kunnen doen, omdat geen materiaal en menskracht beschikbaar zijn; en hij wil eerst overleggen over de situatie. Rond 7.30 uur arriveert ook Waterschap Limburg. Het waterschap bestelt vervolgens 1500 zandzakken, maar geeft aan dat de levering nog een aantal uren kan duren. Vervolgens komt wethouders Martens met de mededeling dat bij de fa. Hendrickx Horn ook zandzakken zijn af te halen, maar dat geen menskracht beschikbaar is om die te vullen, te brengen en te leggen.

Figuur 3: water stroomt over de dijk op zaterdagochtend 17 juli omstreeks 6.00 uur.

Vanaf dat moment nemen de zeer verontruste inwoners het heft in eigen handen. Via de buurt-WhatsApp (van Dorpsraad Buggenum) en Facebook worden burgers opgeroepen om zandzakken te gaan vullen in Horn en om zandzakken te komen leggen op de dijken in Buggenum. Burgers ondersteunen tevens in het vervoer van de zakken (m.b.v. tractoren, aanhangwagens, etc.). Vrijwilligers komen van alle kanten; uit Buggenum, Neer, Haelen, Nunhem, Beegden, Heibloem, Arnhem, Brunssum en Amsterdam! Een mobiele graafmachine die in Buggenum is om particuliere werkzaamheden uit te voeren, ondersteunt het lossen en plaatsen van de bigbags met zandzakken. Aangezien geen zwaar materieel over de dijken mag rijden, worden de zandzakken via een menselijk lint en met gebruik van kruiwagens verplaatst (zie figuur 4 en 5). Tevens komen diverse brandweerkorpsen (o.a. Weert, Sevenum, Roermond), op eigen houtje, naar Buggenum om te ondersteunen.

Figuur 4: met man en macht worden zandzakken op de dijk gelegd.

Vanuit de gemeente Leudal en Waterschap Limburg is geen coördinatie ter plekke. Een aantal inwoners neemt daarom zelf de coördinatie omtrent het leggen van de zandzakken en communicatie naar de aanwezige vrijwilligers op zich. Er is onduidelijkheid over de posities waar de zandzakken dienen te worden geplaatst, aangezien geen informatie over de verwachte waterstand en kritieke plekken van de dijk beschikbaar is. Tevens is onduidelijkheid over de wijze waarop zandzakken dienen te worden geplaatst. In de ochtend is door personeel van Waterschap Limburg verteld op welke wijze de zandzakken moeten liggen. Na enkele uren komt brandweerpersoneel vertellen dat de zandzakken op een onjuiste wijze zijn geplaatst.

Rond 10.30 uur verschijnt het hoofd van de buitendienst van de gemeente Leudal. Hij probeert waar nodig ondersteuning te bieden. Hij neemt niet de coördinatie op zich en heeft geen informatie over de verwachte waterstanden. Echter, hij kan wel eenvoudiger contacten met de gemeente leggen en ondersteunt de vrijwillige coördinatoren in het nemen van de besluiten, wat als erg prettig wordt ervaren. Via hem kan bovendien catering (belegde broodjes en drinken) vanuit de gemeente Leudal worden geregeld. Overigens is door diverse particulieren en ondernemers al eten (broodjes snacks, soep) en drinken beschikbaar gesteld.

Ondertussen neemt het ramptoerisme in Buggenum toe. Een aantal andere inwoners is op eigen initiatief begonnen met het bemensen van wegafzettingen om ramptoeristen te weren. Ook ongeruste mensen uit Buggenum zelf, die willen kijken hoe hoog het water staat, worden niet meer toegelaten bij de dijken. De wegafzettingen worden bemest door inwoners tot zondagavond, het moment dat het evacuatiebevel wordt ingetrokken.

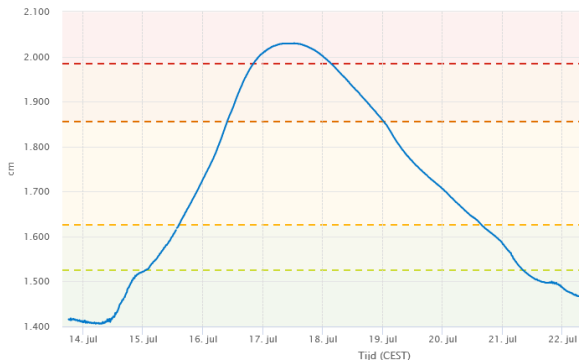
Na het middaguur begint het waterpeil te stabiliseren en is, na overleg tussen hoofd buitendienst van de gemeente Leudal en de vrijwillige coördinatoren, besloten om het leggen van zandzakken te staken. Omstreeks 13.45 uur bedankt hoofd buitendienst van de gemeente Leudal de vele vrijwilligers en hij verzoekt hun niet meer op de dijken te komen vanwege de dijkverzadiging. De vrijwilligers gaan naar huis met het bericht van de vrijwillige coördinatoren dat, mocht het nodig zijn, zij via de buurt-WhatsApp weer opgeroepen kunnen worden.

Figuur 5: zandzakken op de dijk.

De maximale waterhoogte (hoogwaterpiek) wordt in Buggenum op zaterdag 17 juli 2021 om 12.30 uur met +20.30 m. NAP bereikt (zie figuur 6). Het burgerinitiatief blijkt redding te brengen en voorkomt een binnendijkse overstroming van het laaggelegen gedeelten van Buggenum. Op zaterdagmiddag begint het Maaswater te zakken en is het overstromingsgevaar voor laaggelegen gedeelten in Buggenum geweken. Er is dan nog steeds gevaar op een dijkdoorbraak doordat de dijken verzadigd zijn. Indien de aanvankelijke voorspelling van +20.50 m. NAP juist was geweest, dan was het water ruimschoots over de dijk gestroomd.

De inwoners zijn nog niet helemaal gerust op een goede afloop omdat de dijken verzadigd zijn, beginnen te lekken en alsnog kunnen doorbreken. In de **nacht van zaterdag 17 juli op zondag 18 juli** staan tussen 24.00 uur en 6.00 uur wederom geen inspectierondes van de dijkwachten gepland, dus worden de dijken omstreeks 3.00 uur weer door inwoners zelf geïnspecteerd.

Figuur 6: waterstand Buggenum (bron: waterinfo.rws.nl)

Op **zondag 18 juli** zakt het Maaswater snel. Aan het einde van de middag, omstreeks 17.30 uur, meldt de gemeente Leudal dat geëvacueerde Buggenummers terug kunnen keren naar hun woningen. Tot 17.30 uur worden door de inwoners wegafzettingen bemenst om ramptoeristen te weren. Tevens rijden diverse politie, ME-patrouilles, personeel van Waterschap Limburg, en boa's van de gemeente Leudal, die op vrijdag en zaterdag zo zijn gemist, door het dorp.

Buggenum is dus door het oog van de naald gekropen!

Vragen aan Veiligheidsregio Limburg-Noord, Waterschap Limburg, Gemeente Leudal en Rijkswaterstaat

De hoogwatercrisis heeft vele vragen opgeleverd bij de Buggenumse inwoners. Het verzoek aan u is om deze vragen te beantwoorden. We hebben de antwoorden nodig voor het opstellen van een lokaal calamiteitenplan, waarmee we bij een volgende hoogwatersituatie beter voorbereid zijn.

Dijken en dijkbewaking

1. Wanneer is de gemeente Leudal geïnformeerd door de Veiligheidsregio Limburg-Noord over een mogelijk risico op overstroming?
2. Is bij de berekening van overstromingsgevaar rekening ermee gehouden dat de hoogte van de dijken in ca. 25 jaar tijd met 26 centimeter, van +20.56 m. NAP naar +20.30 m. NAP, ingeklonken is? Zo niet waar is het dan mis gegaan?
3. Hoe kan het zijn dat de verschillende betrokken instanties het niet eens kunnen worden over de voorspellingen van de waterstanden?
4. De vrijwillige dijkwacht van Waterschap Limburg heeft vrijdagavond 16 juli om 24.00 uur en zaterdagochtend 17 juli om 6.00 uur een dijkcontrole gedaan. Waarom wordt de dijk niet frequenter geïnspecteerd tijdens een dergelijke kritieke situatie?
5. Waarom is de vrijwillige dijkwacht beperkt tot dijkinspecties? Zij kunnen de inwoners, die daarom vragen, ook informeren over de situatie/toestand van de dijken en de te verwachten waterstand.
6. Waarom vragen de dijkwachters de inwoners die 's nacht de dijken monitoren niet of zij iets bijzonders hebben gezien? Indien zij dit doen, voelen inwoners zich tenminste serieus genomen in hun ongerustheid, en dan hebben de dijkwachters ook actuele informatie waar ze baat bij hebben.
7. Waarom waren tijdens de hoogste waterstand tijdelijk geen zandzakken beschikbaar om de dijken te versterken?

Informatie/communicatie en evacuatie inwoners

8. Waarom heeft de gemeente Leudal op donderdag 15 juli de inwoners nog niet geïnformeerd over een mogelijke dreiging van overstroming? Dan hadden inwoners voldoende tijd om maatregelen te nemen. Dit had veel vragen, onrust en onzekerheid kunnen wegnemen.
9. Waarom werd op donderdag 15 juli in de gemeente Leudal nog geen noodverordening afgekondigd terwijl de buurgemeenten Maasgouw en Peel en Maas dat wel deden?
10. De gemeente Leudal heeft op vrijdagochtend 16 juli om 8.30 uur, via Facebook en de website, kenbaar gemaakt dat delen van Buggenum geëvacueerd moeten worden. Pas in de loop van de middag gaan medewerkers van de gemeente de betreffende inwoners huis-aan-huis informeren. Sommige zelfs pas op een tijdstip nadat de evacuatie al plaats had moeten vinden. Waarom is dit niet gelijk om 8.30 uur gebeurd? Diverse inwoners beschikken niet over deze modernere informatiekanalen. Wanneer de mensen om 8.30 uur persoonlijk waren geïnformeerd, had dit een hoop onzekerheid en onrust kunnen wegnemen, en hadden de inwoners zich beter kunnen voorbereiden op de evacuatie later die dag.

11. Waarom ontbraken in de evacuatiebrief onderstaande zaken?
 - Een plattegrond met het te evacueren gebied;
 - De dorpelhoogte per woning en de verwachte waterstand, zodat mensen weten op welke hoogte ze hun spullen veilig moeten stellen;
 - De plek waar juiste informatie over de waterstanden te vinden is;
 - Een crisistelefoonnummer waar inwoners met vragen terecht kunnen;
 - De manier waarop woningen bewaakt worden tegen plundersaars.
12. Diverse vragen omtrent de informatievoorziening en gang van zaken omtrent de levering van zandzakken:
 - Waarom hebben niet alle geëvacueerde woningen op voorhand zandzakken ontvangen, zonder dat men hiervoor moet gaan bellen?
 - Waarom hebben oudere inwoners (o.a. bewoners van de seniorenwoningen aan de Dorpsstraat) geen hulp gekregen bij het plaatsen van de zandzakken?
 - Waarom waren niet voldoende zandzakken voorradig op vrijdag 16 juli?

Veiligheid

13. Waarom hebben politie c.q. handhaving op vrijdag en zaterdag geen adequate wegafzettingen gedaan om te voorkomen dat ramptoeristen en mogelijke plundersaars het evacuatiegebied en de kwetsbare dijken betraden? Op vrijdagavond was het zeer druk rondom en op de dijk, terwijl de waterstand van de Maas zeer snel steeg.

Coördinatie

14. Waarom stuurde de gemeente Leudal en/of Veiligheidsregio Limburg-Noord op zaterdag 17 juli geen lokale crisismanager die de algehele coördinatie en verantwoordelijkheid op zich nam? Er was een gebrekkige organisatie en leiding, gebrekkige informatievoorziening en communicatie, onduidelijke bevelsstructuur en geen oog voor de inwoners. Inwoners moesten daardoor zelf de coördinatie op zich nemen. Echter, zij hadden onvoldoende informatie/kennis over kritieke plekken in de dijk, de te verwachte waterstand en het nemen van veiligheidsmaatregelen. Tevens waren de vrijwillige coördinatoren onvoldoende zichtbaar en hadden ze onvoldoende communicatiemiddelen (onderling en naar de vrijwilligers)
15. Is een draaiboek c.q. protocol dat aansluit bij een lokale situatie beschikbaar wanneer een dergelijk rampscenario zich voordoet?
16. Waarom werd niet de hulp van defensie en/of de brandweer ingeroepen? Op diverse plekken in de Veiligheidsregio Limburg-Noord (o.a. Roermond, Wesseme, Well, Arcen, Velden) was defensiepersoneel namelijk wel bezig met dijkverhogingen- en verstevigingen. De aanwezige brandweerkorpsen zijn op eigen initiatief naar Buggenum gekomen.
17. Op zondagmiddag 18 juli om 17.30 uur werd het evacuatiegebied vrijgegeven. Onduidelijk was of burgers nog moesten posten bij de wegafzettingen, aangezien Waterschap Limburg nog steeds meldde dat de dijken verboden gebied waren. Uiteindelijk hebben de vrijwillige coördinatoren de beslissing genomen dat posten bij de wegafzettingen niet meer noodzakelijk is. Waarom heeft de verantwoordelijke instantie hier geen verantwoordelijkheid in genomen?

U begrijpt dat wij graag spoedig een reactie ontvangen op de evaluatie en bijhorende vragen. Wij verzoeken u daarom ons te laten weten wanneer wij een antwoord mogen verwachten.

Met vriendelijke groeten,

Dorpsraad Buggenum, werkgroep Calamiteiten

Freek Emonts (contactpersoon/coördinator werkgroep Calamiteiten), Marie-José Baur (voorzitter Dorpsraad Buggenum), Jenny Beurskens, Thea Eggels, Ger Geraets, Berton Bosklopper